

АНОТАЦІЯ ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Природа рідного краю»

1. Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
(освітньо-професійна програма)
2. Спеціальність: 014 Середня освіта (Хімія)
3. Освітня програма «Середня освіта (Хімія, Біологія та здоров'я людини)»
4. Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
5. Назва дисципліни: **Природа рідного краю**
6. Лектори: Найдьонова Галина Георгіївна, старший викладач кафедри біології та методики її викладання, кандидат педагогічних наук
7. Статус дисципліни: варіативна.
8. Курс, семестр: III курс, 6 семестр.
9. Кількість кредитів: 5. Модулів – 2. Всього 150 академічних годин; лекцій 32 годин, практичних занять 32 годин, самостійної роботи 86 годин.
10. Попередні умови для вивчення дисципліни: дисципліна «Природа рідного краю» забезпечує реалізацію прикладної спрямованості навчання біології на прикінцевому етапі підготовки майбутнього вчителя біології та хімії. Важливою умовою вивчення цієї дисципліни є сформовані знання з таких розділів біологічної науки як «Ботаніка», «Зоологія», «Мікологія», «Мікробіологія», а також врахування показників інтегративності цієї навчальної дисципліни через наступність у розгортанні її змісту і структури з метою досягнення органічного міждисциплінарного синтезу.
11. Опис дисципліни (зміст, цілі, структура):

Мета викладання дисципліни: ознайомити студентів з природою, населенням, господарською діяльністю людей свого краю (Кіровоградської області), сформувані в них природничі, соціальні, економічні знання та вміння як необхідні компоненти освіти.

Головне завдання курсу полягає в поглибленні знань про флору і фауну Кіровоградської області на основі знань з ботаніки та зоології, детальне вивчення біологічних особливостей фонових видів рослин і тварин, флоросозологічних основ збереження рідкісних видів, угруповань та природоохоронних територій, а також раціонального використання природних ресурсів свого краю.

Також, програма курсу «Природа рідного краю» передбачає:

- надання студентам ґрунтовних знань про природу, флору і фауну свого села (міста), району, області;
- ознайомлення з принципами раціонального використання природних ресурсів свого краю;
- формування у студентів навичок практичного застосування здобутих природознавчих знань та вмінь оцінювати стан природи своєї області (району) і інтенсивність впливу на неї господарської діяльності людини;
- виховування бережливого ставлення до природи і ресурсів свого краю (області, адміністративного району);
- усвідомлення особистої причетності до подій, що відбуваються в навколишньому середовищі та в суспільстві свого краю (адміністративного району).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: фізико-географічні умови, населення, господарство, природу, флору, фауну своєї області (адміністративного району).

вміти: вести краєзнавчу пошукову, природоохоронну та дослідницьку діяльність з використанням знань як з біології, так і з історії, географії, літератури та інших предметів шкільного компоненту, узагальнювати і оформляти результати власних досліджень

12. Зміст та структура: курс складається зі вступної частини і 10 тем: (1) Коротка характеристика фізико-географічних умов Кіровоградщини; (2) Рослинний світ Кіровоградської області; (3) Природно-заповідний фонд Кіровоградщини; (4) Рослинний світ антропогенно змінених територій; (5) Фауна безхребетних Кіровоградщини; (6) Теріофауна

Кіровоградщини; (7) Герпето- та іхтіофауна Кіровоградщини; (8) Орнітофауна водойм та прибережних ділянок, відкритих просторів; (9) Орнітофауна населених пунктів; (10) Проблеми та перспективи охорони тваринного світу в державі та в Кіровоградській області.

13. Система оцінювання курсу

Поточний контроль вивчення навчальної дисципліни «Природа рідного краю» здійснюється за допомогою різних форм контролю: контрольні опитування, аудиторне тестування, написання колоквиумів, виконання індивідуального навчально-пошукового завдання, виконання індивідуальних завдань (створення презентацій з запропонованих викладачем тем), виконання самостійної позааудиторної роботи, складання рефератів та їх презентація тощо. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті, під час індивідуальної роботи викладача зі студентом (на лабораторному занятті або під час запланованих консультацій відповідно до навчального навантаження). Застосовується об'єктивний (стандартизований) контроль теоретичної та практичної підготовки студентів. Засобами діагностики рівня підготовки студентів є оцінювання (за шкалою) результатів таких видів робіт як: відповіді на тестування, усне та письмове опитування, практичне застосування знань й навичок під час виконання та захисту практичних робіт.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та самостійної роботи (у балах) та оцінки модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни. Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок виконання практичних завдань, уміння публічно чи письмово презентувати опанований матеріал.

Підсумковий контроль. Вивчення дисципліни «Природа рідного краю» передбачено навчальним планом у 6 семестрі, форма підсумкового контролю – **екзамен**, який проводиться згідно графіку освітнього процесу за розкладом екзаменаційної сесії. Підсумкова семестрова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума балів за результатами поточного контролю та самостійної роботи (60 балів) та екзаменаційної оцінки (40 балів) і виставляється за шкалою ЄКТС та національною шкалою оцінювання для студентів денної форми навчання. Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і набрали необхідну кількість балів з цієї дисципліни за кредитно-трансферною накопичувальною системою (не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінки за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно»), за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E) – заносяться в Відомість обліку успішності та Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається в деканат у визначений термін особисто викладачем. У випадку отримання менше 60 балів – за національною шкалою («незадовільно»), за шкалою ЄКТС (FX, F) – студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

12. Структура оцінювання: Оцінювання проводиться за видами навчальної діяльності: поточне індивідуальне і фронтальне опитування і оцінювання знань студентів; модульні контрольні роботи, тести; перевірка рефератів; екзамен.

13. Навчально-методичне забезпечення:

Перелік та зміст початково-методичного забезпечення вивчення курсу за вибором «Природа рідного краю» включає в себе: конспект або розширений план лекцій з курсу «Природа рідного краю»; плани практичних занять, самостійної роботи студентів; завдання для практичних занять та самостійної роботи; питання та завдання для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів; переліку екзаменаційних питань, тем рефератів.

14. Література для вивчення дисципліни.

Рослинний світ
Базова

1. Аркушина Г.Ф., Попова О.М. Конспект флори судинних рослин м. Кіровограда – Кіровоград: Полімед-сервіс, 2010. – 232 с.
2. Білик Г.І., Брадїс Є.М. Геоботанічне районування Української РСР // Укр. ботан. журн. – 1962. – Т. 19, № 4. – С. 23-32.
3. Білик Г.І. Детальне геоботанічне районування Лісостепу Української РСР // Укр. ботан. журн., 1970. – Т. 27, № 3. – С. 272-278.
4. Геоботанічне районування Української РСР. – К.: Наук. думка, 1977. – С. 202-204.
5. Географічна енциклопедія України. – К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1990. – Т. 2. – 480 с. – С. 155.
6. География растительного покрова Украины // Ю.Р. Шеляг-Сосонко, В.В. Осычнюк, Т.Л. Андриенко – К.: Наукова думка, 1980. – 288 с.
7. Григора І.М., Соломаха В.А. Рослинність України (еколого-ценотичний, флористичний та географічний нарис). – Київ: Фітосоціоцентр, 2005. – 452 с.
8. Григора І.М., Соломаха В.А. Основи фітоценології. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 240 с.
9. Гук М.І., Половко І.К., Приходько І.Ф. Клімат Української РСР. – Київ: Вид-во Радянська школа, 1958. – 342 с.
10. Гюльденштедт Й.А. Путешествие по России и Кавказским горам. 2 часть. – С.-П. Издание Рос. Импер. Акад. наук, 1791. – С. 169-172.
11. Деревья и кустарники, культивируемые в Украинской ССР. Покрытосеменные. Справочник. – К.: Наук. думка, 1986. – 720 с.
12. Европейский Красный список животных и растений, находящихся под угрозой исчезновения во всемирном масштабе. – Нью-Йорк: ООН, 1992. – 167 с.
13. Екофлора України: Т. 1-3. – К.: Фітосоціоцентр, 2000-2002.
14. Заповідні куточки Кіровоградської землі // Т.Л. Андриєнко, П.С. Терещенко, М.Л. Клестов та ін. – К.: Арктур-А, 1999. – 240 с.
15. Ільченко І.П., Галюк М.К. Ґрунти Кіровоградської області. – Дніпропетровськ, Промінь, 1969. – 78 с.
16. Історія міст і сіл Української РСР. Кіровоградська область. – К.: Гол. ред. Укр. рад. енцикл. – 1972. – 816 с.
17. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі. – Київ. – 1998. – 76 с.
18. Левицький В.І. Заповідні місця Кіровоградщини. – Дніпропетровськ: Промінь, 1984. – 78 с.
19. Мирза-Сіденко В.М. Флора і рослинність Південного Правобережного Лісостепу на межиріччі Дніпра-Синюхи. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.К. Винниченка, 2006. – 132 с.
20. Міщенко Г.П. Кіровоградська область (географічний нарис). – К.: Радянська школа, 1961. – 68 с.
21. Природные ресурсы и заповедные территории Кировоградской области / А.И. Кривульченко, Н.И. Кривульченко, С.А. Ткачова и др. – Кіровоград, 1989. – 36 с.
22. Реєстр природно-заповідного фонду Кіровоградської області. – Кіровоград, 1998 – 33 с.
23. Рідкісні рослини флори України в культурі. – К.: Наукова думка, 1982. – 216 с.
24. Топольний Ф.П., Петриненко В.Ф., Яворов В.М. Ґрунтознавство з основами геології. – Кам'янець-Подільський, Абетка, 2000. – 116 с.
25. Топольний Ф.П., Ільченко І.П., Гелевера О.Ф. Ґрунти. Серія: природа Кіровоградщини. – Кіровоград: КДТУ. – 2002. – 56 с.

Допоміжна

1. Аркушина Г.Ф. Флора гранітних відслонень р.Сугоклії в межах м. Кіровограда // Біорізноманіття природних і техногенних біотопів України. Матеріали Всеукраїнської конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (19-22 листопада 2001 р.) – Ч.1. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – С. 107-111.

2. Аркушина Г.Ф., Попова О.М. Раритетні судинні рослини в урбанофлорі Кіровограда //Вісник Одеського національного університету. Біологія. -2002. – т.7, вип..1. - С. 27-31..
3. Аркушина Г.Ф. Історія ботанічних досліджень на Кіровоградщині. // Наукові записки Тернопільського державного університету. Серія: біологія. – 2003. - №1 (20). – С. 102-108.
4. Аркушина Г.Ф. Історія дослідження урбанофлори Кіровограда// Наукові записки Тернопільського державного університету. Серія: біологія. – 2003. - №3-4 (22). – С. 114-119.
5. Аркушина Г.Ф., Гулай О.В. Особливості дендрофлори Кіровограда та її значення в оптимізації міського середовища //Науковий вісник НЛТУ України. – Львів: РВВ НЛТУ України, - 2010. – вип..20.14. – С. 39-43. (ВАК фахове)
6. Аркушина Г.Ф., Гулай О.В. Особливості степового флорокомплексу урбанофлори Кіровограда// Вісник Запорізького національного університету. Серія : біологічні науки. – 2010. - №1. – С. 5-11 (ВАК фахове)

Тваринний світ

Базова

1. Бей-Биенко. Общая энтомология. Учебник для университетов. М.:Высшая школа, 1980. –416 с.
2. Бондаренко Н.В., Глуценко А.Ф. Практикум по общей энтомологии.Л.: Ленинградское отделение Агропромиздат, 1985.-352 с.
3. Мамаев Б.М. Определитель насекомых по личинкам. М.: Просвещение, 1972.-400с.
4. Мамаев Б.М., Медведев Л.Н., Правдин Ф.Н. Определитель насекомых Европейской части СССР. М.: Просвещение, 1976. – 304с.
5. Воїтвенський М.А. Птахи.– К.: Радянська школа, 1984. –304 с.
6. Марисова І.В., Талпош В.С. Птахи України. Польовий визначник. – К.: Вища школа, 1984. – 184 с.

Допоміжна

1. Козлов М.А. Живые организмы – спутники человека. М.: Просвещение, 1976. –191 с.
2. Козлов М.А. Олигер И.М. Школьный атлас определитель беспозвоночных. М.: Просвещение, 1991. – 207с.
3. Мамаев Б.М. Школьный атлас определитель насекомых. М.: Просвещение, 1985. – 160с.
4. Матушкіна Н.О., Хрокало Л.А. Визначник бабок України (Insecta, Odonata) личинки та екзувії. К.: Фітосоціоцентр, 2002.-72 с.
5. Моуха Й. Бабочки. Прага. Артия, 1979.- 191с.
6. Райххольф-Рим Х. Бабочки. М.: Астрель, 2002.- 288 с.
7. Таран М.К. Тварини наших водойм. К.: Радянська школа, 1971. –135 с.
8. Халифман И. Четырехкрылые корсары. М.: Детская литература, 1978. – 317 с.
9. Халифман И. Шмели и термиты. М.: Просвещение, 1972. –319 с.
10. Хейсин Е.М. Краткий определитель пресноводной фауны. М.: Учпедгиз, 1951.-159 с.
11. Носков Г.А., Рымкевич Т.А., Смирнов, О.П. Ловля и содержание птиц. Серия: Жизнь нищих птиц и зверей. Вып. 6. Л.: Изд-во Ленингр. Ун-та, 1984. – 280 с.
12. Кузнецов Б.А. Определитель животных фауны СССР. Ч.2. Птицы. М.: Просвещение, 1974. – 286 с.
13. Ганзак Я. Иллюстрированная энциклопедия птиц. Прага: Артия, 1974. –582 с.

11. Інформаційні ресурси

http://www.nature.kr.ua/	Природа и туризм в Кировоградской области
uc.kr.ua/дерева-кировограда-памятники-природа	«Україна-Центр»
http://prostir.museum/ua/post/29624	Prostir-museum

oblast.kr.ua/	Кіровоградська область
www.slideshare.net/sertihkuz/ss-11125795	Рослинний світ Кіровоградщини
journal.osnova.com.ua/.../20-Рослинність	Статті у вільному доступі